

**МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВНУТРІШНІХ СПРАВ**

Кафедра конституційного і міжнародного права факультету № 4

РОБОЧА ПРОГРАМА

навчальної дисципліни

«Конституційне право»

**обов'язкових компонент освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти**

**26 Цивільна безпека
262 Правоохоронна діяльність**

Харків 2023

ЗАТВЕРДЖЕНО

Науково-методичною радою
Харківського національного
університету внутрішніх справ
Протокол від 30.08.2023 № 7

СХВАЛЕНО

Вченою радою факультету № 4
Протокол від 16.08.2023 № 8

ПОГОДЖЕНО

Секцією Науково-методичної ради
ХНУВС з юридичних дисциплін
Протокол від 29.08.2023 № 7

Розглянуто на засіданні кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС (протокол від 10.08.2023 № 15)

Розробники:

1. Доцент кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС, к.ю.н., доцент Варунц Л.Д.
2. Старший викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС, к.ю.н. Філіпська Н.О.
3. Викладач кафедри конституційного і міжнародного права факультету № 4 ХНУВС Мальцев В.В.

Рецензенти:

1. Доцент кафедри конституційного і муніципального права юридичного факультету Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, к.ю.н., доцент Зубенко Г.В.
2. Завідувач кафедри теорії та історії держави і права факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, к.ю.н., доцент Логвиненко І.А.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність»

Найменування показників	Шифри та назви галузі знань, код та назва спеціальності, ступень вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 3 Загальна кількість годин – 120 Кількість тем – 21	Галузь знань: 26 Цивільна безпека Спеціальність: 262 Правоохоронна діяльність перший (бакалаврський)	Навчальний курс – 1 Семестр – 2 Види контролю: тематична контрольна робота, курсова робота, екзамен
Розподіл навчальної дисципліни за видами занять:		
денна форма навчання	заочна форма навчання	
Лекції – 16; Семінарські заняття – 20; Практичні заняття – 4; Самостійна робота – 80; Індивідуальні завдання: реферат, курсова робота	Лекції – 8; Семінарські заняття – 8; Самостійна робота – 104. Індивідуальні завдання: реферат, курсова робота	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни «Конституційне право» є формування вміння правильно оцінювати конкретні конституційно-правові явища, знати та вміти правильно застосовувати відповідне конституційне законодавство.

Основною метою вивчення конституційного права є підготовка юриста із широким колом знань основ теорії і практики конституційно-правового регулювання суспільних відносин. Дисципліна передбачає послідовний та систематичний розгляд основних проблем у діяльності окремих органів державної влади, місцевого самоврядування. Досягнення мети здійснюється в процесі викладання навчальної дисципліни через вирішення конкретних завдань.

Основними завданнями вивчення дисципліни «Конституційне право» є формування у здобувачів вищої освіти як майбутніх працівників Національної поліції знань, вмінь та навичок, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства.

Міждисциплінарні зв'язки:

Дисципліна «Конституційне право» вивчається: на денній формі навчання – на першому курсі, на заочній формі навчання – на першому курсі на основі знань, які здобувачі вищої освіти отримали з інших навчальних дисциплін («Теорія держави та права», «Судові та правоохоронні органи України»), має структурно-логічні зв'язки з предметами «Історія держави та права» тощо.

Очікувані результати навчання: у результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен

знати:

- основні етапи еволюції та тенденції розвитку конституційного права;
- предмет і метод конституційно-правового регулювання;
- основні джерела конституційного права;
- основні конституційно-правові дефініції та класифікації;
- сутність і зміст засад конституційного ладу сучасних країн;
- основи правового статусу особи та інститутів громадянського суспільства, конституційні форми безпосередньої демократії;
- основи побудови і функціонування системи державних органів влади, дії механізму конституційного судочинства;
- основи територіальної організації влади;

вміти:

- будувати професійну діяльність та стосунки з оточуючими на конституційних принципах (державний суверенітет, верховенство права, законність, пріоритет прав людини тощо);
- здійснювати конституційно-правову кваліфікацію подій і явищ, що відбуваються у різних сферах суспільного життя;
- оцінювати власні вчинки та вчинки колег-професіоналів з точки зору відповідності приписам конституційного законодавства України;
- аналізувати зміст конституційно-правових актів, що застосовуються у процесі професійної діяльності;
- оцінювати з точки зору конституційного права події та явища суспільно-політичного життя, про які повідомляється у медіа;
- організовувати професійну діяльність відповідно до конституційно-правових норм;
- обґрунтовувати власну позицію з точки зору конституційного права.

Програмні компетентності, які формуються при вивченні навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність вирішувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері правоохоронної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів правоохоронної діяльності і характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
	ЗК-2	Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

	ЗК-5	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
	ЗК-6	Усвідомлення рівних можливостей та гендерних питань
	ЗК-10	Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.
	ЗК-11	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
	СК- 1	Усвідомлення функцій держави, форм реалізації цих функцій, правових основ правоохоронної діяльності; дотримання основних принципів реалізації правоохоронної функції держави.
	СК- 3	Здатність професійно оперувати категоріально-понятійним апаратом права і правоохоронної діяльності
	СК- 4	Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ і застосування набутих знань та навичок у професійній діяльності
	СК-5	Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати правову інформацію з різних джерел
Програмні результати навчання	ПР3.	Збирати необхідну інформацію з різних джерел, аналізувати і оцінювати її.
	ПР11.	Знати і розуміти сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.
	ПР13.	Знати і розуміти відповідні вимоги

		законодавства, грамотно оформлювати процесуальні документи, що використовуються під час провадження у справах про адміністративні правопорушення, здійснювати превентивні та примусові поліцейські заходи, а також кваліфікацію адміністративних та кримінальних правопорушень.
--	--	---

3. Програма навчальної дисципліни

Тема № 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.

Конституційне право як галузь права, наука та навчальна дисципліна. Місце та роль конституційного права у національних системах права. Предмет галузі конституційного права та його структура. Метод галузі конституційного права.

Система конституційного права та її складові. Принципи конституційного права. Інститути конституційного права: поняття, види. Норми конституційного права та їх специфіка. Класифікація конституційно-правових норм.

Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види.

Джерела конституційного права.

Тема № 2. Конституція як основний закон суспільства і держави.

Поняття і сутність конституції. Юридична і фактична конституція. Предмет регулювання конституції. Конституція як суспільна цінність і головне джерело конституційного права. Юридичні властивості конституції. Функції конституції. Класифікація конституцій.

Юридична характеристика чинної Конституції України. Конституція України як основне джерело конституційного права України. Джерела конституційного права України. Поняття та юридичні властивості Конституції України як Основного Закону держави. Зміст та структура Конституції України. Порядок внесення змін до Конституції України 1996 р. Політична та конституційна реформи в Україні на сучасному етапі.

Поняття конституційного контролю. Спеціальні органи конституційного контролю: Конституційний Суд та квазісудові органи конституційного контролю.

Тема № 3. Засади конституційного ладу сучасної держави.

Поняття конституційного ладу та державного суверенітету. Основні засади конституційного ладу. Співвідношення між конституційним і суспільним ладом. Закріплення конституційного ладу в законодавстві. Поняття воєнного та надзвичайного станів.

Конституційно-правові аспекти політичної системи. Держава як головний суб'єкт політичної системи. Конституційно-правовий статус громадських формувань у сучасних країнах. Партійні системи сучасних країн. Інституціоналізація політичних партій.

Економічна система та її конституційно-правове регулювання. Форми власності у сучасних країнах.

Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин. Поняття та ознаки засад конституційного ладу України. Система та зміст принципів, що становлять засади конституційного ладу України.

Політична система України та її конституційно-правове регулювання. Економічна система України та її конституційно-правове закріплення. Конституційно-правові принципи соціальної політики держави та їх реалізація. Конституційно-правові основи духовно-культурних відносин.

Тема 4. Конституційно-правове забезпечення державних символів України.

Поняття «атрибут держави», «національний символ. Державні символи: поняття, ознаки, види.

Державний прапор. Державний герб. Державний гімн. Функції державної символіки. Політико-правове значення державних символів.

Історія становлення української національно-державної символіки. Конституційно-правове регулювання символів Української держави на сучасному етапі.

Опис та порядок використання державних символів. Відповідальність за неправомірне використання державних символів, наругу над державними символами.

Тема № 5. Конституційні засади громадянського суспільства.

Еволюція ідеї громадянського суспільства. Поняття та ознаки громадянського суспільства. Визначення сутності громадянського суспільства. Структура та функції громадянського суспільства.

Інститути громадянського суспільства. Держава і об'єднання громадян (асоціації, громадські організації, конгреси, рухи, спілки, фонди, тощо). Конституційно-правовий статус громадських формувань у сучасних країнах. Взаємодія держави і політичних партій. Партійні системи сучасних країн. Інституціоналізація політичних партій. Релігійні організації і держава: організаційно-правова взаємодія.

Конституційні передумови становлення громадянського суспільства в Україні.

Тема № 6. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.

Конституційно-правовий статус людини і громадянина: поняття, структура. Основні права та свободи людини та громадянина, що закріплені в

Конституції України. Природа основоположних прав людини, їх загальна характеристика. Зміст права людини на життя та на повагу до її гідності, їх забезпечення. Забезпечення права на свободу та особисту недоторканність. Право на приватність. Забезпечення права громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації. Відповідальність за порушення прав людини.

Міжнародні стандарти у сфері прав людини: поняття та види. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Міжнародні механізми захисту прав людини. Рішення Європейського суду з прав людини (Рішення ЄСПЛ). Відповідальність за порушення прав людини.

Поняття та ознаки громадянства. Принципи громадянства. Категорії осіб, що належать до громадянства України. Документи, які засвідчують належність до громадянства України. Набуття і припинення громадянства.

Громадянство України: порядок набуття та порядок його припинення. Поняття та види категорій осіб, які не є громадянами (підданими) держави. Особливості правового статусу біженців. Права і свободи внутрішньо переміщених осіб.

Конституційно-правовий статус іноземців, біженців та осіб без громадянства. Особливості правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні. Конституційно-правовий статус національних меншин в Україні. Титульна нація. Національно-культурна та національно-територіальна автономії. Поняття, правосуб'єктність корінного народу України. Основоположні права корінних народів України.

Тема № 7. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.

Поняття титульної нації. Національні меншини в сучасних державах. Етнополітика. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття, зміст, відмінності. Права та свободи національних меншин.

Правовий статус мов у сучасних країнах.

«Національне питання» в Україні. Поняття національності та критерії її визначення. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин в Україні. Національно-культурна автономія в Україні. Права національних меншин та гарантії їх реалізації. Статус мов в Україні. Українська мова як державна мова в Україні.

Тема № 8. Гендерна рівність як основа демократичного суспільства.

Поняття гендеру. Розмежування понять «стать» і «гендер». Складові гендерної ідентичності. Поняття гендерної рівності. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності прав людини. Гендерна дискримінація та її форми. Соціальні передумови гендерної дискримінації. Гендерна асиметрія.

Вплив форми правління і політичного режиму на соціальну рівність чоловіка і жінки у зарубіжних країнах. Гендерні квоти як спосіб подолання гендерної нерівності у демократичному суспільстві.

Політика гендерної рівності в Україні. Правові засади забезпечення рівних можливостей жінок та чоловіків. Система державних гарантій гендерної рівності в Україні. Гендерно-правова експертиза у роботі Верховної Ради України та її комітетів. Принцип гендерної рівності у правоохоронних органах України.

Тема № 9. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.

Поняття інформації. Публічна інформація. Функції інформації.

Інформаційна політика в Україні. Види та галузі інформації. Конфіденційна інформація. Службова інформація. Таємна інформація.

Джерела інформації, Конституційно-правовий статус медіа в Україні. Друковані медіа в Україні. Суб'єкти діяльності друкованих медіа. Аудіовізуальний (електронний) медіа.

Заборона цензури інформаційної діяльності. Правовий статус редакції та журналіста. Взаємовідносини між державою та медіа.

Тема № 10. Форми безпосередньої демократії.

Поняття та інститути безпосередньої демократії. Поняття і соціальна функція виборів. Конституційні форми безпосередньої демократії.

Джерела виборчого права. Виборче право в об'єктивному та суб'єктивному значенні. Активне та пасивне виборче право. Поняття та види принципів виборчого права. Загальне виборче право. Рівне виборче право. Таємне голосування. Види виборчих цензів. Абсентеїзм.

Поняття та види виборчих систем. Мажоритарна система відносної більшості. Мажоритарна система абсолютної більшості. Мажоритарна система кваліфікованої більшості.

Система пропорційного представництва політичних партій. Змішані системи. Поняття та соціальна роль референдуму. Ознаки і види референдумів. Предмет референдуму. Юридичні наслідки проведення референдуму.

Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.

Тема № 11. Форма сучасних держав.

Співвідношення сутності, змісту і форми держави. Різноманітність форм сучасних зарубіжних країн і їх причини. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг.

Поняття та елементи форми правління. Основні моделі республіканської та монархічної форм правління у зарубіжних країнах. Нетипові форми правління. Особливості форми правління в Україні.

Поняття політичного режиму і його види. Фактори, що впливають на встановлення політичного режиму. Відображення політичного режиму в конституційному праві. Демократичний режим і його ознаки. Різновиди демократичного державного режиму. Авторитарний політичний режим і його різновиди.

Поняття територіального устрою. Унітарна форма територіального устрою та її різновиди. Автономія та її різновиди. Федерація та її різновиди. Сецесія. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами. Система органів влади суб'єктів федерації.

Територіальний устрій України. Україна як унітарна держава. Державний та адміністративно-територіальний устрій України. Принципи адміністративно-територіального устрою України. Види адміністративно-територіальних одиниць. Автономія в Україні.

Тема № 12. Система органів державної влади в сучасних країнах.

Поняття та ознаки органів державної влади.

Види органів державної влади. Система органів виконавчої влади. Законодавчі та судові органи. Державні органи, що не належать до системи поділу влади. Принципи організації та діяльності органів державної влади у зарубіжних країнах. Конституційне закріплення повноважень вищих органів державної влади.

Поняття органу державної влади України. Принципи організації і діяльності державних органів. Конституційна система органів державної влади в Україні. Верховенство права – основоположний принцип діяльності держави та державних органів.

Тема № 13. Глава держави в сучасних країнах.

Поняття, основні ознаки, різновиди глави держави. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади.

Правове становище глави держави при різних формах правління. Одноособовий і колегіальний глава держави в зарубіжних країнах.

Монарх. Роль та повноваження монарха в парламентарних, дуалістичних і абсолютних монархіях. Монарша прерогатива. Порядок престолонаслідування. Державні регалії. Цивільний лист. Інститут регентства. Найбільш поширені моделі монархії в сучасному світі.

Президент республіки. Правове становище президента та способи заміщення посади. Термін повноважень глави держави. Відповідальність президента. Дostroкове звільнення з посади (відставка, імпічмент). Компетенція глави держави. Надзвичайні повноваження глави держави.

Місце і роль Президента України в системі вищих органів держави. Порядок обрання та вступу на посаду Президента України. Символи президентської влади. Функції та компетенція Президента України. Президент України як гарант державного суверенітету. Акти Президента України. Гарантії діяльності Президента України. Підстави та порядок дострокового припинення повноважень Президента України. Система допоміжних органів при Президентові України.

Тема № 14. Парламент у сучасних країнах.

Поняття та види парламентів. Парламентаризм. Соціальне призначення і політична роль парламенту. Порядок формування парламенту та його

структура. Функції та компетенція парламенту. Класифікація парламентів. Парламенти з обмеженою компетенцією (США, Франція) та необмеженою (Велика Британія). Повноваження парламенту. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.

Порядок роботи парламенту. Законодавчий процес. Законодавча ініціатива. Статус парламентарів. Парламентський імунітет та індемнітет. Об'єднання парламентарів. Лобізм.

Парламент – єдиний орган законодавчої влади в Україні. Порядок формування Верховної Ради України та її структура. Функції та компетенція Верховної Ради України. Парламентські процедури. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду. Акти Верховної Ради України.

Особливості конституційно-правового статусу народних депутатів України.

Конституційно-правовий статус Рахункової палати. Особливості правового становища Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.

Тема № 15. Уряд у сучасних країнах.

Уряд як вищий орган в системі органів виконавчої влади. Соціальне призначення та політико-правова роль уряду. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління. Однопартійний і коаліційний уряд. Уряд меншості. Інші види уряду.

Функції та компетенція уряду. Порядок роботи уряду. Відповідальність уряду.

Кабінет Міністрів України – Уряд – як вищий орган у системі органів виконавчої влади. Порядок формування Кабінету Міністрів України та його взаємовідносини з Президентом і Верховною Радою України. Функції та компетенція Кабінету Міністрів України. Розподіл повноважень між членами уряду. Взаємовідносини Кабінету Міністрів України з центральними та місцевими органами виконавчої влади. Порядок роботи Кабінету Міністрів України. Акти Кабінету Міністрів України. Парламентська відповідальність уряду.

Тема № 16. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.

Поняття, види та ознаки центральних органів виконавчої влади. Загальна система центральних органів виконавчої влади в Україні. Принципи діяльності міністерств та інших центральних органів виконавчої влади.

Порядок створення, реорганізації та ліквідації центральних органів виконавчої влади. Структура центральних органів виконавчої влади. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.

Функції та компетенція центральних органів виконавчої влади. Акти центральних органів виконавчої влади.

Тема № 17. Судова влада в сучасних державах.

Поняття судової влади і правосуддя. Органи судової влади. Принципи організації та діяльності судової системи.

«Гілки» судової влади. Суди загальної юрисдикції та їх спеціалізація. Місцеві та апеляційні суди, вищий суд в системі судів загальної юрисдикції. Спеціалізовані суди та вищі спеціалізовані суди.

Конституційно-правовий статус суддів. Порядок призначення суддів та припинення їх повноважень. Права та обов'язки суддів. Гарантії незалежності суддів. Юридична відповідальність суддів.

Загальна характеристика судової системи України. Універсальна юрисдикція судів. Судочинство в Україні. Засади здійснення правосуддя в Україні. Конституційні принципи судочинства. Участь професійних суддів та присяжних у здійсненні правосуддя. Судоустрій в Україні. «Гілки судової влади». Порядок утворення судів. З'їзд суддів України. Вища рада правосуддя. Кваліфікаційні комісії суддів. Конституційно-правовий статус суддів судів загальної юрисдикції.

Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав.

Поняття та сутність конституційного контролю. Конституційний нагляд. Види конституційного контролю. Моделі конституційного контролю.

Органи конституційного контролю. Основні моделі спеціалізованого конституційного контролю. Американська система конституційного контролю. Європейська система конституційного контролю.

Конституційний Суд України: місце і роль в системі вищих органів державної влади України, порядок формування.

Функції та компетенція Конституційного Суду України. Конституційне провадження, його форми і стадії. Акти Конституційного Суду України.

Правовий статус суддів Конституційного Суду України.

Тема № 19. Правоохоронні органи сучасних країн.

Поняття та види правоохоронних органів, їх конституційно-правовий статус.

Поліція (міліція): поняття та види. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.

Прокуратура в системі правоохоронних органів зарубіжних країн.

Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України. Система правоохоронних органів України.

Правовий статус Національної поліції: функції, завдання, повноваження. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Україні. Національне антикорупційне бюро України.

Тема № 20. Роль поліції в забезпеченні конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Основні права та свободи особи як об'єкт діяльності поліції. Забезпечення прав і свобод людини.

Завдання Національної поліції України у сфері забезпечення основних прав і свобод людини і громадянина. Функції поліції щодо забезпечення основних прав і свобод громадян.

Правові та позаправові форми діяльності поліції щодо забезпечення основних прав і свобод громадян. Методи діяльності поліції щодо забезпечення основних прав і свобод громадян. Поняття, класифікація методів.

Міжнародні стандарти забезпечення прав і свобод людини в поліцейській діяльності.

Поняття катування, жорстокого та нелюдського або такого, що принижує гідність поводження.

Національні та міжнародні стандарти щодо свободи від катувань. Мінімальний рівень жорстокості згідно з Конвенцією проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання.

Принципи законності ЄСПЛ. Рішення ЄСПЛ.

Тема № 21. Територіальна організація публічної влади в сучасних державах.

Поняття та сутність територіальної організації публічної влади. Основні риси територіальної організації публічної влади в унітарних державах. Особливості здійснення влади в автономних утвореннях. Основні риси територіальної організації публічної влади у федеративних державах. Системи здійснення публічної влади на місцях.

Поняття місцевого самоврядування, його соціальне призначення і політична роль. Основні концепції місцевого самоврядування. Загальні принципи місцевого самоврядування. Повноваження органів місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування. Система місцевого самоврядування в Україні. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.

Система та порядок формування органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу представницьких органів місцевого самоврядування. Основи правового статусу виконавчих органів місцевого самоврядування.

Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні. Статус депутатів місцевих рад. Конституційно-правовий статус виконавчих органів місцевих рад та сільських, селищних, міських голів в Україні

4. Структура навчальної дисципліни

4.1.1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами (денна форма навчання)

	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
	2 семестр						
Тема № 1: Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.	7	2	2	-	-	3	Тематична контрольна робота
Тема № 2: Конституція як основний закон суспільства і держави.	8	2	2	-	-	4	
Тема № 3: Засади конституційного ладу сучасної держави.	9	2	2	-	-	5	
Тема № 4: Конституційно-правове забезпечення державних символів України.	2	-	-	-	-	2	
Тема № 5: Конституційні засади громадянського суспільства.	7	-	2	-	-	5	
Тема № 6: Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.	12	2	2	2	-	6	
Тема №7: Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 8: Гендерна рівність як основа демократичного суспільства.	5	-	2	-	-	3	

Тема № 9: Конституційно-правовий статус медіа в Україні.	3	-	-	-	-	3	
Тема № 10: Форми безпосередньої демократії.	9	2	2	-	-	5	
Тема № 11: Форма сучасних держав.	6	-	2	-	-	4	
Тема № 12: Система органів державної влади в сучасних країнах	10	2	2	2	-	4	
Тема № 13: Глава держави в сучасних країнах.	2	-	-	-	-	2	
Тема № 14: Парламент у сучасних країнах.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 15: Уряд у сучасних країнах	2	-	-	-	-	2	
Тема № 16: Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні	4	-	-	-	-	4	
Тема № 17: Судова влада в сучасних державах.	3	-	-	-	-	3	
Тема № 18: Конституційний контроль у практиці сучасних держав.	5	2	-	-	-	3	
Тема № 19: Правоохоронні органи сучасних країн.	5	-	-		-	5	
Тема № 20: Роль поліції в забезпеченні конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 21: Територіальна організація публічної влади в сучасних державах.	9	2	2	-	-	5	
Всього	120	16	20	4	-	80	Екзамен

**4.2. 1. Розподіл часу навчальної дисципліни за темами
(заочна форма навчання)**

Номер та назва навчальної теми	Кількість годин відведених на вивчення навчальної дисципліни						Вид контролю
	Всього	з них:					
		лекції	Семінарські заняття	Практичні заняття	Лабораторні заняття	Самостійна робота	
	4 семестр						
Тема № 1: Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.	6	2	-	-	-	4	Тематична контрольна робота
Тема № 2: Конституція як основний закон суспільства і держави.	9	2	2	-	-	5	
Тема № 3: Засади конституційного ладу сучасної держави.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 4: Конституційно-правове забезпечення державних символів України.	2	-	-	-	-	2	
Тема № 5: Конституційні засади громадянського суспільства.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 6: Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.	9	2	2	-	-	5	
Тема № 7: Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 8: Гендерна рівність як основа демократичного суспільства.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 9: Конституційно-правовий статус медіа в Україні.	4	-	-	-	-	4	
Тема № 10: Форми безпосередньої демократії.	5	-	-	-	-	5	
Тема № 11: Форма сучасних держав.	7	2	-	-	-	5	

Тема № 12 Система органів державної влади в сучасних країнах	7	-	2	-	-	5	
Тема № 13: Глава держави в сучасних країнах.	5	-	-	-	-	5	
Тема № 14: Парламент у сучасних державах.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 15: Уряд у сучасних державах.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 16: Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 17: Судова влада в сучасних державах.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 18: Конституційний контроль у практиці сучасних держав.	6	-	-	-	-	6	
Тема № 19: Правоохоронні органи сучасних держав.	7	-	-	-	-	5	
Тема № 20: Роль поліції в забезпеченні конституційних прав і свобод людини і громадянина в Україні	6	-	-	-	-	6	
Тема № 21: Територіальна організація публічної влади в сучасних державах.	7	-	2	-	-	5	
Всього	90	8	8	-	-	104	Екзамен

4.3. Питання, що виносяться на самостійне опрацювання

Перелік питань до тем навчальної дисципліни			Література:
	Тема № 1. Конституційне право як галузь права, наука, навчальна дисципліна.		
		1. Предмет науки конституційного права. 2. Методи науки конституційного права. 3. Принципи конституційного права. 4. Інститути конституційного права: поняття, види. 5. Норми конституційного права та їх специфіка. 6. Класифікація конституційно-правових норм.	Основна: 1, 2, 5, 7, 23, 64, 65, 66 Додаткова: 30, 41, 45, 46
	Тема № 2. Конституція основний закон суспільства і держави.		
		1. Мова і стиль конституції. 2. Предмет регулювання конституції. 3. Історія українського конституціоналізму. 4. Конституційний процес в незалежній Україні.	Основна: 1, 2, 5, 7, 63-69 Додаткова: 30, 41, 43, 46

	<p>5. Моделі конституційного контролю.</p> <p>6. Основні напрями здійснення конституційної реформи в Україні.</p>	
	Тема № 3. Засади конституційного ладу сучасної держави.	
	<p>1. Співвідношення конституційного ладу з державним, політичним та суспільним ладом.</p> <p>2. Закріплення конституційного ладу в законодавстві.</p> <p>3. Конституційно-правові аспекти політичної системи.</p> <p>4. Партійні системи зарубіжних країн.</p> <p>5. Інституціоналізація політичних партій</p> <p>6. Конституційні засади економічної системи України</p> <p>7. Структурні елементи економічної системи у сучасних країнах.</p> <p>8. Закріплення в конституціях соціальних і духовних основ суспільного ладу.</p> <p>9. Конституційно-правовий статус громадських формувань</p> <p>10. Гарантії захисту конституційного ладу України.</p>	<p>Основна: 1, 2, 5, 7, 16, 23-26, 54, 59, 60, 63, 65, 67, Додаткова: 12, 30, 31, 41, 51,</p>
	Тема № 4. Конституційно-правове закріплення державних символів України.	
	<p>1. Поняття і види державних символів.</p> <p>2. Політико-правове значення державних символів.</p> <p>3. Історія становлення української національно-державної символіки.</p> <p>4. Порядок розробки і затвердження державних символів України.</p> <p>5. Опис державних символів України та порядок їх використання.</p> <p>6. Конституційно-правове регулювання символів Української держави на сучасному етапі.</p> <p>7. Обов'язок поважати державні символи України.</p> <p>8. Відповідальність за наругу над державними символами України.</p>	<p>Основна: 1, 2, 5, 7, 63, 64, 67 Додаткова: 30, 41</p>
	Тема № 5. Конституційні засади громадянського суспільства.	
	<p>1. Еволюція ідеї громадянського суспільства.</p> <p>2. Визначення сутності громадянського суспільства.</p> <p>3. Структура та функції громадянського суспільства.</p> <p>4. Взаємодія держави і політичних партій.</p> <p>5. Релігійні організації і держава: організаційно-правова взаємодія.</p> <p>6. Громадянське суспільство в Україні.</p>	<p>Основна: 1, 7, 9, 23-25, 63, 64, 67 Додаткова: 30, 38</p>
	Тема № 6. Основи конституційно-правового статусу особи у сучасних державах.	
	<p>1. Міжнародно-правові стандарти у галузі прав людини.</p> <p>2. Права та свободи людини: співвідношення понять.</p> <p>3. Ознаки та класифікація основних обов'язків.</p> <p>4. Особливості реалізації основних прав людини і громадянина.</p> <p>5. Підстави обмеження прав людини державою.</p> <p>6. Інституційні гарантії реалізації основних прав і свобод особи.</p> <p>7. Особливості правового статусу біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.</p>	<p>Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 9, 17-19, 22, 27, 38, 46, 47, 54, 55, 58, 59, 62-65, 67 Додаткова: 3, 16, 23, 25, 29, 31, 32, 39, 40, 47, 48, 52</p>

	<p>8. Основи правового статусу іноземців та осіб без громадянства в Україні.</p> <p>9. Основи конституційно-правового статусу національних меншин.</p> <p>10. Правовий статус внутрішньо переміщених осіб в Україні.</p> <p>11. Поняття, правосуб'єктність корінних народів України</p> <p>Основоположні права корінних народів України.</p>	
	Тема № 7. Основи конституційно-правового статусу національних меншин у сучасних державах.	
	<p>1. Поняття титульної нації.</p> <p>2. Національні меншини в сучасних державах. Етнополітика.</p> <p>3. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття, зміст, відмінності.</p> <p>4. Права та свободи національних меншин.</p> <p>5. Правовий статус мов у сучасних країнах.</p> <p>6. «Національне питання» в Україні.</p> <p>7. Поняття національності та критерії її визначення.</p> <p>8. Конституційно-правовий статус титульної нації та національних меншин в Україні.</p> <p>9. Національно-культурна автономія в Україні.</p> <p>10. Права національних меншин та гарантії їх реалізації.</p> <p>11. Статус мов в Україні.</p> <p>12. Українська мова як державна мова в Україні.</p>	<p>Основна: 1, 2, 4, 5, 7, 17, 22, 62-65, 67</p> <p>Додаткова: 23, 29, 35, 36</p>
	Тема № 8. Гендерна рівність як основа демократичного суспільства.	
	<p>1. Історичні передумови виникнення поняття «гендер». Патріархат та бархат.</p> <p>2. Розвиток прав чоловіків та жінок у XX-XXI столітті.</p> <p>3. Роль правоохоронних органів у процесі забезпечення гендерної рівності в Україні.</p> <p>4. Порушення прав (дискримінація) за ознакою статі та гендеру.</p> <p>5. Державна політика України у сфері забезпечення гендерної рівності.</p> <p>6. Гендерна рівність у зарубіжних країнах.</p>	<p>Основна: 1, 2, 5, 7, 17, 55, 56, 63, 64, 67</p> <p>Додаткова: 13, 14, 21, 29</p>
	Тема № 9. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.	
	<p>1. Інформаційна політика в Україні.</p> <p>2. Поняття, види, галузі інформації.</p> <p>3. Інформаційна діяльність. Режим доступу до інформації.</p> <p>4. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.</p> <p>5. Відповідальність за порушення свободи діяльності друкованих медіа.</p> <p>6. Право людини на свободу інформації.</p>	<p>Основна: 1, 7, 17, 29, 31, 32, 45, 46, 63, 64, 67</p> <p>Додаткова: 7, 29</p>
	Тема № 10. Форми безпосередньої демократії.	
	<p>1. Поняття та інститути безпосередньої демократії.</p> <p>2. Джерела виборчого права.</p> <p>3. Принципи виборчого процесу.</p> <p>4. Активне і пасивне виборче прав: співвідношення понять.</p> <p>5. Право вільно брати участь у виборах та обов'язковий вотум.</p> <p>6. Абсентеїзм.</p> <p>7. Види виборчих цензів.</p>	<p>Основна: 1, 7, 9, 20, 21, 36, 42</p> <p>Додаткова: 9, 22, 24, 33, 48</p>

	<p>8. Фінансування виборчої кампанії у сучасних країнах.</p> <p>9. Організація і порядок проведення виборів у зарубіжних країнах.</p> <p>10. Поняття, характеристика та риси мажоритарної виборчої системи.</p> <p>11. Система пропорційного представництва політичних партій.</p> <p>12. Виборча квота і «загороджувальний бар'єр» при застосуванні пропорційної виборчої системи.</p> <p>13. Референдум як інститут безпосередньої демократії: досвід зарубіжних країн.</p> <p>14. Порядок голосування на референдумі та визначення його результатів.</p> <p>15. Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії.</p> <p>16. Вибірчі системи, які використовуються в Україні.</p>	
	Тема № 11. Форма сучасних держав.	
	<p>1. Різноманітність форм сучасних зарубіжних країн і їх причини.</p> <p>2. Поєднання принципів розподілу влад, верховенства парламенту, механізм стримувань і противаг.</p> <p>3. Нетипові форми правління.</p> <p>4. Особливості форми правління в Україні.</p> <p>5. Фактори, що впливають на встановлення політичного режиму і його еволюцію.</p> <p>6. Поняття територіального устрою і його значення для соціального управління.</p> <p>7. Фактори, що зумовлюють територіальний устрій держави.</p> <p>8. Розподіл компетенції між федерацією та її суб'єктами.</p> <p>9. Система органів влади суб'єктів федерації.</p> <p>10. Адміністративно-територіальна реформа в Україні.</p>	<p>Основна: 1, 7, 9, 16, 61, 63-69</p> <p>Додаткова: 10, 18, 19, 26, 30, 43</p>
	Тема № 12. Система органів державної влади у сучасних країнах.	
	<p>1. Сучасні моделі систем державних органів: централізовано-сегментна, моноцефальна і монотеократична.</p> <p>2. Поділ державної влади: сутність і зміст.</p> <p>3. Законодавчі органи держави.</p> <p>4. Виконавчі органи держави.</p> <p>5. Судові органи держави</p> <p>6. Система стримувань і противаг у функціонуванні механізму держави.</p>	<p>Основна: 1, 7, 8, 12, 15, 33, 41, 50-52, 61, 63-69</p> <p>Додаткова: 17-19, 26, 28, 37, 42</p>
	Тема № 13. Глава держави у сучасних країнах.	
	<p>1. Місце глави держави в системі вищих органів державної влади.</p> <p>2. Правове становище глави держави при різних формах правління</p> <p>3. Одноособовий і колегіальний глава держави.</p> <p>4. Надзвичайні повноваження глави держави.</p> <p>5. Порядок престолонаслідування. Державні регалії. Цивільний лист. Інститут регентства.</p> <p>6. Термін повноважень глави держави. Довічні президенти.</p> <p>7. Символи президентської влади.</p> <p>8. Відповідальність президента. Дostroкове звільнення з</p>	<p>Основна: 1, 7, 11, 13, 63-69</p> <p>Додаткова: 2, 18, 34, 49</p>

	<p>посади (відставка, імпічмент).</p> <p>9. Надзвичайні повноваження глави держави.</p> <p>10. Символи президентської влади.</p> <p>11. Система допоміжних органів при Президентові України.</p>	
	Тема № 14. Парламент у сучасних державах.	
	<p>1. Соціальне призначення і політична роль парламенту.</p> <p>2. Класифікація парламентів за обсягом компетенції</p> <p>3. Правовий статус керівників парламенту та його органів.</p> <p>3. Форми парламентського контролю за діяльністю уряду.</p> <p>4. Звичайні та надзвичайні сесії.</p> <p>5. Процедура пленарних засідань палат.</p> <p>6. Процедура засідань комітетів (комісій).</p> <p>7. Законодавчий процес.</p> <p>8. Об'єднання парламентарів.</p> <p>9. Лобізм.</p> <p>10. Поняття депутатського імунітету та парламентського індемнітету.</p> <p>11. Верховна Рада України як єдиний орган законодавчої влади.</p> <p>12. Законодавчий процес в Україні та його основні стадії</p> <p>13. Конституційно-правовий статус Рахункової палати.</p> <p>14. Особливості правового становища Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини.</p>	<p>Основна: 1, 7, 15, 17, 20, 34, 39, 40, 63-69</p> <p>Додаткова: 5, 6, 42</p>
	Тема № 15. Уряд у сучасних державах.	
	<p>1. Соціальне призначення та політико-правова роль уряду.</p> <p>2. Види уряду.</p> <p>3. Порядок формування уряду та його взаємовідносини з главою держави і парламентом за різних форм правління</p> <p>3. Порядок роботи уряду.</p> <p>4. Відповідальність уряду.</p> <p>5. Розподіл повноважень між членами уряду.</p> <p>6. Парламентська відповідальність уряду.</p> <p>7. Порядок роботи Кабінету Міністрів України</p> <p>8. Парламентська відповідальність уряду.</p>	<p>Основна: 1, 7, 12, 33, 63-69</p> <p>Додаткова: 1, 42</p>
	Тема № 16. Конституційно-правовий статус центральних органів виконавчої влади в Україні.	
	<p>1. Органи виконавчої влади як єдина система державних органів.</p> <p>2. Поеднання принципу колегіальності та єдиноначальності в організації діяльності центральних органів виконавчої влади.</p> <p>3. Правова основа діяльності центральних органів виконавчої влади в Україні.</p> <p>4. Акти центральних органів виконавчої влади в Україні.</p> <p>5. Взаємовідносини вищих органів державної влади і центральних органів виконавчої влади.</p> <p>6. Особливості правового статусу колегій центральних органів виконавчої влади.</p> <p>7. Види органів виконавчої влади.</p>	<p>Основна: 1, 6, 7, 13, 37, 50-53, 63-69</p> <p>Додаткова: 30, 42</p>
	Тема № 17. Судова влада у сучасних державах.	
	<p>1. Поняття судової влади і правосуддя.</p> <p>2. Принципи організації та діяльності судової системи.</p> <p>3. «Гілки» судової влади.</p>	<p>Основна: 1, 7, 17, 22, 41, 54, 63-69</p> <p>Додаткова: 11,</p>

	<p>4. Місцеві та апеляційні суди, вищий суд в системі судів загальної юрисдикції.</p> <p>5. Спеціалізовані суди та вищі спеціалізовані суди.</p> <p>6. Порядок призначення суддів та припинення їх повноважень.</p> <p>7. Конституційно-правовий статус суддів.</p> <p>8. Порядок призначення суддів та припинення їх повноважень.</p> <p>9. Гарантії незалежності суддів. Юридична відповідальність суддів.</p> <p>10. Конституційний контроль як функція судової влади.</p> <p>11. Засади організації судової влади в Україні.</p> <p>12. Конституційні принципи судочинства.</p> <p>13. Участь професійних суддів, народних засідателів та присяжних у здійсненні правосуддя.</p>	28, 50
	Тема № 18. Конституційний контроль у практиці сучасних держав.	
	<p>1. Поняття конституційного контролю та конституційного нагляду.</p> <p>2. Види конституційного контролю.</p> <p>3. Моделі конституційного контролю.</p> <p>4. Конституційний Суд України: місце і роль в системі вищих органів державної влади України, порядок формування.</p> <p>5. Функції та компетенція Конституційного Суду України</p> <p>6. Конституційне провадження, його форми і стадії.</p> <p>7. Акти Конституційного Суду України.</p> <p>8. Правовий статус суддів Конституційного Суду України.</p>	<p>Основна: 1, 7, 35, 63-69</p> <p>Додаткова: 8, 15, 28</p>
	Тема № 19. Правоохоронні органи сучасних держав.	
	<p>1. Моделі правоохоронних органів у сучасних країнах.</p> <p>2. Види правоохоронних органів.</p> <p>3. Види поліції у зарубіжних країнах.</p> <p>4. Основні базові моделі правоохоронних систем світу.</p> <p>5. Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України.</p> <p>6. Система правоохоронних органів України.</p> <p>7. Правове регулювання організації та діяльності прокуратури в зарубіжних країнах.</p>	<p>Основна: 1, 7, 17, 22, 37, 44, 47, 48, 50, 63-69</p> <p>Додаткова: 3, 4, 27</p>
	Тема № 20. Роль поліції у забезпеченні конституційних прав і свобод громадян України.	
	<p>1. Система Національної поліції України.</p> <p>2. Принцип політичної нейтральності в діяльності Національної поліції України.</p> <p>3. Національна поліція як основний суб'єкт забезпечення прав людини.</p> <p>4. Організаційні форми діяльності Національної поліції України.</p> <p>5. Реформа поліції і права людини.</p>	<p>Основна: 1, 7, 17, 37, 62-69</p> <p>Додаткова: 3, 4</p>
	Тема № 21. Територіальна організація публічної влади у сучасних державах.	
	<p>1. Місцеве управління та місцеве самоуправління: співвідношення понять.</p> <p>2. Поняття та сутність територіальної організації публічної</p>	<p>Основна: 1, 7, 9, 61, 63-69</p> <p>Додаткова: 9, 17,</p>

	<p>влади.</p> <p>3. Системи здійснення публічної влади на місцях.</p> <p>4. Основні концепції місцевого самоврядування.</p> <p>5. Гарантії місцевого самоврядування.</p> <p>6. Система місцевого самоврядування в Україні.</p> <p>7. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.</p> <p>8. Конституційно-правовий статус місцевих рад в Україні.</p> <p>9. Статус депутатів місцевих рад</p> <p>8. Основи правового статусу виконавчих органів місцевого самоврядування.</p> <p>9. Місцеві державні адміністрації в системі органів виконавчої влади в Україні.</p> <p>10. Структура місцевих державних адміністрацій.</p>	19, 20, 44
--	---	------------

5. Індивідуальні завдання

5.1. Теми рефератів

1. Роль конституційного звичаю у регулюванні державно-правових відносин у зарубіжних країнах.
2. Релігійне право як джерело конституційного права.
3. Основні напрями і школи в науці конституційного права.
4. Основні тенденції розвитку конституційного права.
5. Конституційний процес в Україні: історичний досвід, сучасний стан і перспективи.
6. Мова і стиль конституції.
7. Конституційно-правовий статус громадських формувань у зарубіжних країнах.
8. Держава як головний суб'єкт політичної системи.
9. Конституційно-правовий статус основних суб'єктів політичної системи України.
10. Розподіл влад у сучасній державі.
11. Взаємодія держави і політичних партій: проблеми удосконалення.
12. Релігійні організації і держава: організаційно-правова взаємодія.
13. Держава і об'єднання громадян.
14. Партії як інститут громадянського суспільства.
15. Проблема соціально-економічних гарантій прав людини і громадянина в Україні.
16. Основні (конституційні) права та свободи іноземців та осіб без громадянства в Україні.
17. Відповідальність іноземців в Україні.
18. Підстави та юридичні наслідки припинення статусу біженця.
19. Комісія при Президентові України з питань громадянства: порядок утворення, склад, повноваження.
20. МВС як спеціально уповноважений центральний орган виконавчої влади з питань громадянства України.

21. Законодавчі кроки щодо забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві.
22. Гендерна рівність в країнах Північної Європи.
23. Інституційна система механізму забезпечення гендерної рівності в Україні.
24. Гарантії реалізації прав національних меншин.
25. Права національних меншин та міжнародні стандарти прав людини.
26. Правовий статус української мови та мов національних меншин.
27. Механізм реалізації прав національностей в Україні.
28. Органи, на які покладається організація та проведення виборів у зарубіжних країнах.
29. Народна законодавча ініціатива, народне вето та інші форми безпосередньої демократії.
30. Конституційно-правовий статус Центральної виборчої комісії.
31. Монархічна форма правління та її види (на прикладі окремих країн).
32. Республіканська форма правління та її види (на прикладі окремих країн).
33. Основні риси зарубіжних федерацій (на прикладі різноманітних держав).
34. Автономія у зарубіжних країнах (на прикладі Італії, Фінляндії, Данії, Індії, Іспанії, КНР).
35. Нетипові форми правління.
36. Правовий статус Ради національної безпеки і оборони України.
37. Допоміжні органи при Президентові України: конституційно-правовий аспект.
38. Правовий статус монарха у Великій Британії.
39. Правовий статус монарха в Саудівській Аравії.
40. Конституційно-правовий статус народного депутата України.
41. Законодавчий процес та його основні етапи.
42. Сесія як основна форма роботи парламенту.
43. Правове становище парламенту в дуалістичних монархіях.
44. Уряд у системі вищих органів державної влади.
45. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
46. Загальна характеристика формування уряду (на прикладі окремих держав).
47. Уряд як колегіальний орган виконавчої влади.
48. Правовий статус суддів Конституційного Суду України.
49. Особливості здійснення конституційного контролю в Україні.
50. Процедура визнання Конституційним Судом України актів неконституційними.
51. Централізована та децентралізована судова система.
52. Конституційно-правовий статус правоохоронних органів у зарубіжних країнах (на прикладі окремих держав).
53. Функції та повноваження поліції (міліції) у зарубіжних країнах.

54. Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України.
55. Прокуратура у системі правоохоронних органів зарубіжних країн.
56. Форми безпосередньої демократії на місцевому рівні.
57. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
58. Форми й методи діяльності місцевого самоврядування.
59. Конституційно-правовий статус представницьких органів місцевого самоврядування, їх органів та посадових осіб.
60. Основоположні права корінних народів України.

5.2. Теми наукових робіт

1. Система конституційного права України як галузі права.
2. Референдуми в Україні: проблеми теорії і практики.
3. Муніципальна реформа в Україні.
4. Президент України: конституційно-правовий статус та організація роботи.
5. Забезпечення прав і свобод у процесі здійснення правоохоронної діяльності.
6. Право на інформацію.
7. Конституційно-правовий статус політичних партій в Україні.
8. Національний режим іноземців в Україні.
9. Конституційно-правовий статус депутатів місцевих рад.
10. Територіальна громада як первинний суб'єкт місцевого самоврядування.
11. Конституційно-правове забезпечення недоторканності приватного життя в Україні.
12. Конституційна реформа в Україні.
13. Конституційний контроль в країнах Європи.
14. Референдум як форма реалізації безпосередньої демократії (зарубіжний досвід).
15. Особливості виборчих систем в ісламських країнах.
16. Особливості правового статусу особи в африканських країнах.
17. Особливості територіальної організації влади у країнах Європи.
18. Політичний режим як спосіб реалізації влади у зарубіжних країнах.
19. Роль виборчих цензів у виборчому праві країн світу.
20. Роль поліції у забезпеченні конституційних прав людини у зарубіжних країнах.
21. Роль політичних партій у формуванні органів влади зарубіжних країн.
22. Місце і роль конституції у сучасній державі: світовий досвід.

6. Методи навчання

Формування знань, вмінь та навичок забезпечується поєднанням лекційних та семінарських занять з виконанням індивідуальних завдань та завдань для самостійної підготовки. При цьому на проведення лекцій

відводиться 16 годин, на проведення семінарських занять – 20 годин, практичних занять – 4 години, самостійну роботу – 80 годин (денна форма навчання); на заочній формі навчання: лекції – 8 годин, семінарські заняття – 8 годин, самостійна робота – 104 години.

Метою лекційного курсу «Конституційне право» є ознайомлення здобувачів вищої освіти з основними поняттями, якими оперує конституційне право сучасної держави, джерелами конституційного права, розкриття основних інститутів конституційного права сучасної держави. Лекції проводяться із застосуванням прозірок (мультимедійні та бінарні), а також із включеними бесідами.

На семінарських заняттях з дисципліни використовуються методи навчання: коротке пояснення, аналізу, групове та індивідуальне вирішення конкретних ситуацій, діалог «запитання-відповідь», тренування здобувачів вищої освіти для набуття ними навичок у правильному формулюванні складних юридичних понять і категорій.

На практичних заняттях з дисципліни активно впроваджуються розроблені методики, що включають аналіз конкретних кейсів та моделювання реальних ситуацій. Такий підхід надає можливість застосовувати теоретичні знання на практиці, формуючи професійні навички та компетенції. Крім того, практичні заняття сприяють розвитку критичного мислення, аналітичних здібностей та вміння аргументовано висловлювати свою думку.

Самостійна робота за кожною темою передбачає підготовку до аудиторних занять (лекцій, практичних, семінарських через вивчення навчальної літератури, що додається до навчальної програми дисципліни, матеріалів лекційного фонду); виконання практичних завдань протягом семестру; самостійне опрацювання тем навчальної дисципліни (конспектування тем лекцій та тем, винесених на самостійне опрацювання); написання рефератів, наукових доповідей; розробку навчальних тестових завдань; підготовку до усіх видів контролю (поточного та підсумкового).

7. Перелік питань та завдань, що виносяться на підсумковий контроль

Контрольні питання до екзамену

1. Поняття конституційного права як галузі права, науки, навчальної дисципліни.
2. Місце та роль конституційного права у національних системах права.
3. Предмет галузі конституційного права та його структура.
4. Методи конституційного права.
5. Система конституційного права та її складові.
6. Інститути конституційного права: поняття, види.
7. Норми конституційного права та їх специфіка. Класифікація конституційно-правових норм.
8. Поняття конституційно-правових відносин, їх особливості і види.
9. Суб'єкти та об'єкти конституційно-правових відносин: поняття, ознаки, види.

10. Джерела конституційного права.
11. Поняття і сутність конституції.
12. Конституція як суспільна цінність і головне джерело конституційного права.
13. Юридичні властивості конституції.
14. Функції конституції.
15. Види конституцій.
16. Загальна характеристика чинної Конституції України.
17. Порядок прийняття Конституції України, внесення до неї змін і доповнень.
18. Конституційна реформа в Україні на сучасному етапі.
19. Поняття конституційного ладу та його засади.
20. Система принципів, що складають засади конституційного ладу України.
21. Конституційне закріплення політичної системи на сучасному етапі державотворення.
22. Конституційне закріплення економічної системи сучасної держави.
23. Конституційно-правовий статус громадських формувань у сучасних країнах.
24. Конституційне регулювання соціальних відносин у сучасній державі.
25. Конституційне регулювання духовно-культурних відносин у сучасному суспільстві.
26. Поняття, види та політико-правове значення державних символів.
27. Конституційно-правове регулювання символів Української держави.
28. Поняття та ознаки громадянського суспільства.
29. Інститути громадянського суспільства.
30. Громадянське суспільство в Україні.
31. Основи правового статусу особи як загальний конституційно-правовий інститут.
32. Елементи правового статусу особи.
33. Основні (конституційні) права та свободи особи.
34. Основні (конституційні) обов'язки особи.
35. Гарантії реалізації конституційних прав і свобод.
36. Громадянство (підданство) як елемент правового статусу особи.
37. Документи, які засвідчують належність до громадянства України.
38. Набуття громадянства України.
39. Припинення громадянства України.
40. Правовий статус іноземців та осіб без громадянства.
41. Правовий статус біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту в Україні.
42. Гарантії реалізації конституційних прав і свобод.
43. Титульна нація і національні меншини в сучасних державах.
44. Національно-культурна та національно-територіальна автономії: поняття, зміст, відмінності.

45. Права та свободи національних меншин. Основоположні права корінних народів України.
46. Поняття та правосуб'єктність корінного народу України.
47. Основоположні права корінних народів України.
48. Гендерна рівність як складова загального принципу рівності прав людини.
49. Гендерна дискримінація та її форми.
50. Поняття, види та галузі інформації.
51. Конституційно-правовий статус медіа в Україні.
52. Поняття, види і соціальна функція виборів.
53. Джерела виборчого права.
54. Поняття виборчого права в об'єктивному та суб'єктивному значенні.
55. Види виборчих цензів.
56. Органи, на які покладається організація та проведення виборів.
57. Поняття та види виборчих систем.
58. Конституційні принципи виборчого права в Україні.
59. Загальна характеристика виборчого процесу в Україні.
60. Поняття, види та значення референдуму.
61. Нетипові (додаткові) форми безпосередньої демократії.
62. Форма держави як інститут конституційного права.
63. Форма правління в сучасних державах.
64. Монархічна форма правління та її види.
65. Республіканська форма правління та її види.
66. Державний (політичний) режим у сучасних країнах: поняття та види.
67. Форма територіального устрою як елемент форми держави.
68. Територіальний устрій України.
69. Система органів державної влади в Україні.
70. Поняття та види глави держави. Місце та роль глави держави в системі державних інституцій.
71. Заміщення посади глави держави.
72. Повноваження глави держави.
73. Конституційно-правовий статус Президента України.
74. Поняття та види парламентів.
75. Структура та способи формування парламентів.
76. Функції та компетенція парламенту.
77. Правовий статус депутатів парламенту.
78. Конституційно-правовий статус Верховної Ради України.
79. Уряд у системі органів виконавчої влади.
80. Способи формування та структура урядів.
81. Функції та компетенція уряду.
82. Конституційно-правовий статус Кабінету Міністрів України.
83. Система центральних органів виконавчої влади.
84. Поняття, види та ознаки центрального органу виконавчої влади.
85. Судова влада: поняття, ознаки, моделі.
86. Судова система України.

87. Конституційно-правовий статус суддів.
88. Поняття та сутність конституційного контролю.
89. Види конституційного контролю.
90. Конституційний Суд України як орган конституційного контролю.
91. Поняття та види правоохоронних органів. Їх конституційно-правовий статус.
92. Конституційно-правові засади організації та діяльності правоохоронних органів України.
93. Завдання та функції поліції щодо забезпечення основних прав і свобод громадян.
94. Поняття та сутність територіальної організації публічної влади.
95. Особливості здійснення публічної влади в державах залежно від форми територіального устрою.
96. Системи здійснення публічної влади на місцях.
97. Конституційно-правовий статус місцевих державних адміністрацій в Україні.
98. Система місцевого самоврядування в Україні.
99. Гарантії місцевого самоврядування в Україні.
100. Статус депутата місцевої ради в Україні.
101. Забезпечення функціонування української мови як державної.
102. Права і свободи внутрішньо переміщених осіб.

8. Критерії та засоби оцінювання результатів навчання здобувачів

Контрольні заходи включають у себе поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль.

До форм поточного контролю належить оцінювання:

- рівня знань під час семінарських занять;
- якості виконання індивідуальної та самостійної роботи.

Поточний контроль здійснюється під час проведення семінарських занять і має за мету перевірку засвоєння знань, умінь і навичок здобувача виокремити проблемні питання застосування норм чинного конституційного законодавства України й запропонувати окремі шляхи його вдосконалення.

У ході поточного контролю проводиться систематичний вимір приросту знань, їх корекція. Результати поточного контролю заносяться викладачем до журналів обліку роботи академічної групи за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Оцінки за самостійну та індивідуальну роботи виставляються в журнали обліку роботи академічної групи окремою графою за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»). Результати цієї роботи враховуються під час виставлення підсумкових оцінок.

При розрахунку успішності враховуються такі види робіт: семінарські заняття; самостійна та індивідуальна робота (ведення конспектів першоджерел та робочих зошитів, виконання наукових робіт, публікацій, виступи на

наукових конференціях, семінарах та інше). Вони оцінюються за національною системою оцінювання («відмінно», «добре», «задовільно», «незадовільно»).

Результат навчальних занять за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок під час навчальних занять протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат самостійної роботи за семестр розраховується як середньоарифметичне значення з усіх виставлених оцінок з самостійної роботи, отриманих протягом семестру та виставляється викладачем в журналі обліку роботи академічної групи окремою графою.

Результат аудиторної роботи за модуль	=	<div style="display: flex; justify-content: space-around;"> <div style="text-align: center;"> <i>Оцінка, яка отримана на під час 1 аудиторного заняття</i> </div> <div>+</div> <div style="text-align: center;"> <i>Оцінка, яка отримана на під час 2 аудиторного заняття</i> </div> <div>+</div> <div style="text-align: center;"> <i>Оцінка, яка отримана на під час ... аудиторного заняття</i> </div> <div>+</div> <div style="text-align: center;"> <i>Оцінка, яка отримана на під час n аудиторного заняття</i> </div> </div>	<i>Кількість виставлен их оцінок під час • аудиторни х занять цього модулю</i>
--	----------	---	--

Формула розрахунку підсумкової оцінки навчальної дисципліни за аудиторну роботу

Результат самостійної роботи розраховується за такою ж формулою як і результат аудиторної роботи та виставляється викладачем у журналі обліку роботи академічної групи здобувачів окремою графою.

Здобувач, який отримав оцінку «незадовільно» за навчальні заняття або самостійну роботу, зобов'язаний перескласти її.

Підсумковий контроль.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінки результатів навчання і проводиться у формі екзамену. Для обліку результатів підсумкового контролю використовується поточно-накопичувальна інформація, яка реєструється в журналах обліку роботи академічної групи. Результати підсумкового контролю відображаються у відомостях обліку успішності, навчальних картках здобувача, залікових книжках тощо.

Присутність здобувача на проведенні екзамену є обов'язковою. Якщо здобувач не з'явився на екзамен, то у відомість обліку успішності ставить відмітку «не з'явився».

Підсумковий контроль оцінюється за національною шкалою. Для переводу результатів, набраних на іспиті, з національної системи оцінювання в 100-бальну вводиться коефіцієнт **10**, таким чином максимальна кількість балів на заліку, які використовуються при розрахунку успішності здобувачів, становить – **50**

Підсумкові бали визначаються як сума балів, отриманих здобувачем протягом семестру та балів, набраних на екзамені.

$$\boxed{\text{Підсумкові бали навчальної дисципліни за результатами вивчення модулів}} = \boxed{\begin{matrix} \text{бали} \\ \text{набрані} \\ \text{за} \\ \text{1} \\ \text{модуль} \end{matrix}} + \boxed{\begin{matrix} \text{бали} \\ \text{набрані} \\ \text{за} \\ \text{2} \\ \text{модуль} \end{matrix}} + \boxed{\begin{matrix} \text{бали} \\ \text{набрані} \\ \text{за ...} \\ \text{модуль} \end{matrix}} + \boxed{\begin{matrix} \text{бали} \\ \text{набрані} \\ \text{за} \\ \text{n} \\ \text{модуль} \end{matrix}} \cdot \boxed{\begin{matrix} \text{Кількіст} \\ \text{ь модулів} \end{matrix}} + \boxed{\begin{matrix} \text{Бали} \\ \text{набрані на} \\ \text{підсумково} \\ \text{му} \\ \text{контролі} \\ \text{(екзамені,} \\ \text{заліку)} \end{matrix}}$$

Формула розрахунку підсумкових балів навчальної дисципліни

Критерії оцінювання результатів роботи здобувачів під час поточного контролю (робота на семінарських (практичних) заняттях, виконання самостійних навчальних та індивідуальних творчих завдань) та підсумкового контролю здійснюються відповідно до нижченаведеної таблиці.

Критерії оцінювання навчальної дисципліни «Конституційне право» (денна форма навчання)		
Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 3 позитивних оцінок	Підготувати конспект за темою самостійної роботи, реферат, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів
Критерії оцінювання навчальної дисципліни «Конституційне право» (заочна форма навчання)		
Робота під час навчальних занять	Самостійна та індивідуальна робота	Підсумковий контроль
Отримати не менше 1 позитивної оцінки	Підготувати конспект за темою самостійної роботи, вирішити практичне завдання тощо.	Отримати за підсумковий контроль не менше 30 балів

9. Шкала оцінювання: національна та ECTS

Оцінка в балах		Оцінка за національною шкалою	Оцінка	
			Оцінка	Пояснення
12	97-100	Відмінно («зараховано»)	A	«Відмінно» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані в повному обсязі, відмінна робота без помилок або з однією незначною помилкою.
11	94-96			
10	90-93			
9	85-89	Добре («зараховано»)	B	«Дуже добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання більшості з них оцінено числом балів, близьким до максимального , робота з двома - трьома незначними помилками.
8	80-84			
7	75 – 79		C	«Добре» – теоретичний зміст курсу засвоєний цілком , практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, усі навчальні завдання, які передбачені програмою навчання, виконані , якість виконання жодного з них не оцінено мінімальним числом балів, деякі види завдань виконані з помилками , робота з декількома незначними помилками, або з однією – двома значними помилками.
6	70-74	Задовільно («зараховано»)	D	«Задовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , але прогалини не несуть істотного характеру, необхідні практичні навички роботи з освоєним матеріалом в основному сформовані, більшість передбачених програмою навчання навчальних завдань виконано , деякі з виконаних завдань містять помилки , робота з трьома значними помилками.
5	65-69			
4	60-64		E	«Достатньо» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , деякі практичні навички роботи не сформовані , частина передбачених програмою навчання навчальних завдань не виконана або якість виконання деяких з них оцінено числом балів, близьким до мінімального , робота, що задовольняє мінімуму критеріїв оцінки.
3	40–59	Незадовільно («не зараховано»)	FX	«Умовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу засвоєний частково , необхідні практичні навички роботи не сформовані , більшість передбачених програм навчання, навчальних завдань не виконано , або якість їхнього виконання оцінено числом балів, близьким до мінімального ; при додатковій самостійній роботі над матеріалом курсу можливе підвищення якості виконання навчальних завдань (з можливістю повторного складання), робота, що потребує доробки.
2	21-40			
1	1–20		F	«Безумовно незадовільно» – теоретичний зміст курсу не освоєно , необхідні практичні навички роботи не сформовані , всі виконані навчальні завдання містять грубі помилки , додаткова самостійна робота над матеріалом курсу не приведе до значного підвищення якості виконання навчальних завдань, робота, що потребує повної переробки.

10. Рекомендована література (основна, додаткова), інформаційні ресурси в Інтернеті

10.1. Основна

Нормативно-правові акти:

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. (із змін.). URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
2. Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 38. Ст. 502.
3. Виборчий кодекс України від 19 грудня 2019 року № 396-IX (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>
4. Декларація прав національностей України від 1 листопада 1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1991. № 53. Ст. 799
5. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
6. Загальне положення про міністерство, інший центральний орган державної виконавчої влади, затв. Указом Президента України від 12 березня 1996 р. № 179/96 URL: <http://zakon.nau.ua/doc/?code=179/96>
7. Конституція Автономної Республіки Крим від 21 жовтня 1998 р., затв. Законом України від 23 грудня 1998 р. № 350-XIV *Відомості Верховної Ради України*. 1999. № 5-6. Ст. 43.
8. Про Верховну Раду Автономної Республіки Крим: Закон України від 10 лютого 1998 р. № 90/98-ВР (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/90/98-вр>
9. Про місцеве самоврядування в Україні: Закон України від 21 травня 1997 р. № 280/97-ВР (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/280/97-%D0%B2%D1%80>
10. Про місцеві державні адміністрації: Закон України від 9 квітня 1999 р. № 586-XIV (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/586-14>
11. Про Представництво Президента України в Автономній Республіці Крим: Закон України від 2 березня 2000 р. № 1524-III (зі змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1524-14>
12. Про Раду міністрів Автономної Республіки Крим: Закон України від 16 червня 2011 р. № 3530-VI (зі змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3530-17>
13. Про Раду національної безпеки і оборони України: Закон України від 5 березня 1998 р. № 183/98-ВР (зі змінами). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр>
14. Про службу в органах місцевого самоврядування: Закон України від 7 червня 2001 р. № 2493-III (зі змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2493-14>
15. Про статус народного депутата України: Закон України від 17 листопада 1992 р. № 2790-XII (зі змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2790-12>
16. Про столицю України – місто-герой Київ: Закон України від 15 січня 1999 р. № 401-XIV (зі змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/401-14>

17. Про Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини: Закон України від 23 грудня 1997 р. № 776/97-ВР (із змін.) URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/776/97-вр>

18. Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3671-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3671-17>

19. Про національні меншини (спільноти) України: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2827-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2827-20#n153>

20. Про вибори народних депутатів України: Закон України від 17 листопада 2011 р. № 4061-VI (Закон втратив чинність, крім положень щодо організації та проведення проміжних виборів і заміщення народних депутатів України, обраних у загальнодержавному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів народних депутатів України, на підставі Кодексу № 396-IX від 19.12.2019. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/4061-17>

21. Про всеукраїнський референдум: Закон України від 26 січня 2021 року № 1135-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1135-20#Text>

22. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV (із змін.). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>

23. Про громадські об'єднання: Закон України від 22 березня 2012 р. № 4572-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4572-17>

24. Про політичні партії в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 року № 2365-III (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2365-14#Text>

25. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27 квітня 2021 р. № 1414-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text>

26. Про свободу совісті та релігійні організації: Закон України від 23 квітня 1991 року № 987-XII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/987-12#Text>

27. Про громадянство України: Закон України від 18 січня 2001 р. № 2235-III (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2235-14>

28. Про державну службу: Закон України від 10 грудня 2015 р. № 889-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/889-19>

29. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. № 3855-XII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3855-12>

30. Про добровільне об'єднання територіальних громад: Закон України від 5 лютого 2015 р. № 157-VIII (із змін.). URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/157-19>

31. Про медіа: Закон України від 13 грудня 2022 р. № 2849-IX (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2849-20#Text>

32. Про інформацію: Закон України від 2 жовтня 1992 р. № 2657-XII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>

33.Про Кабінет Міністрів України: Закон України від 27 лютого 2014 р. № 794-VII (змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/794-18>

34.Про комітети Верховної Ради України: Закон України від 4 квітня 1995 р. № 116/95-ВР (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/116/95-вр>

35.Про Конституційний Суд України: Закон України від 13 липня 2017 р. № 2136-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>

36.Про місцеві вибори: Закон України від 14 липня 2015 р. № 595-VIII (Закон втратив чинність, крім положень щодо організації та проведення повторних, проміжних, додаткових виборів і заміщення депутатів, обраних у багатомандатному виборчому окрузі, повноваження яких достроково припинені, що діють до наступних чергових або позачергових виборів депутатів місцевих рад, на підставі Кодексу № 396-IX від 19.12.2019, ВВР, 2020, № 7, № 8, № 9, ст. 48). URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/595-19>

37.Про Національну поліцію: Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

38.Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства: Закон України від 22 вересня 2011 р. № 3773-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3773-17>

39.Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

40.Про статус депутатів місцевих рад: Закон України від 11 липня 2002 р. № 93-IV (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/93-15>

41.Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>

42.Про Центральну виборчу комісію: Закон України від 30 червня 2004 р. № 1932-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1932-15/page2>

43.Про військово-цивільні адміністрації: Закон України від 3 лютого 2015 р. № 141-VIII (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/141-19>

44.Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/794-19>

45.Про доступ до публічної інформації: Закон України від 13 січня 2011 р. № 2939-VI (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2939-17>

46.Про захист персональних даних: Закон України від 1 червня 2010 р. № 2297-VI (із змін.). URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2297-17>

47.Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII (зі змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>

48.Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1697-18/page7>

49.Про Рахункову палату: Закон України від 2 липня 2015 р. № 576-VIII (в ред. Закону від 04.02.2019 № 2478-VIII). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/576-19>

50. Про центральні органи виконавчої влади: Закон України від 17 березня 2011 р. № 3166-VI (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3166-17>

51. Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085/2010 (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1085/2010>

52. Про систему центральних органів виконавчої влади: Указ Президента України від 15 грудня 1999 р. № 1572/99 (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1572/99>

53. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII (із змін.). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1207-18>

54. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. № 192-VIII (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>

55. Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків: Закон України від 8 вересня 2005 р. № 2866-IV (із змін.). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>

56. Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні: Закон України від 6 вересня 2012 р. № 5207-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5207-17>

57. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 р. № 1861-VI (із змін.). URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1861-17>

58. Про корінні народи України: Закон України від 1 липня 2021 р. № 1616-IX URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1616-20#Text>

59. Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб: Закон України від 20 жовтня 2014 р. № 1706-VII (із змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1706-18#Text>

60. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України від 25 квітня 2019 р. № 2704-VIII (зі змін.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2704-19#Text>

Підручники та навчальні посібники:

61. Державне будівництво і місцеве самоврядування: посіб. для підгот. до іспиту. Харків: Право, 2019. 211 с.

62. Дотримання прав людини в правоохоронній діяльності: навч. посіб. Львів: ЛьвДУВС, 2019. 319 с.

63. Конституційне право: підручник / МВС України. Харків. нац. ун-т внутр. справ: за заг. ред. О.С. Бакумова, Т.І. Гудзь, М.І. Марчука [О.С. Бакумов, Л.Д. Варунц, Т.І. Гудзь та ін.]; передм. М.І. Марчука. Харків, 2019. 484 с.

64. Конституційне право України: підручник / Т. М. Слінько, Л. І. Летнянчин, Ф. В. Веніславський та ін.; за заг. ред. Т. М. Слінько. Харків: Право, 2020. 592 с.

65. Нестерович В.Ф. Практикум з Конституційного права України. Київ: Ліра-К, 2018. 639 с.

66. Порівняльне конституційне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 327 с.
67. Совгиря О.В. Конституційне право України. Повний курс: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 554 с.
68. Савчин, М.В. Порівняльне конституційне право: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 327 с.
69. Шаповал В.М. Конституційне право зарубіжних країн: академічний курс. Київ: Юрінком Інтер, 2018. 461 с.

10.2. Додаткова:

1. Андрусів Л. М. Оприлюднення нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2019. Вип. 84. С. 3–9.
2. Андрусів Л. М. Техніко-юридичні правила оприлюднення нормативно-правових актів Президента України. *Приватне та публічне право*. 2020. № 1. С. 3–7. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/bitstream/123456789/17117/1/3.pdf>
3. Афанасенко С. І. Конституційні гарантії прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. № 3. С. 3–5.
4. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності Національної поліції України та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) / Н. М. Бакаянова, А. В. Кубаєнко, О. Г. Свида. Одеса : Фенікс, 2020. 251 с.
5. Бакумов О. Відповідальність Парламенту України в системі юридичної відповідальності держави: конституційно-правовий аналіз. *Право України*. 2019. № 7. С. 198–217. URL: http://www.jurnaluljuridic.in.ua/archive/2019/4/part_1/5.pdf
6. Бакумов О. С. До питання про якість законів у контексті відповідальності парламенту. *Jurnalul juridic national: teorie și practică*. Республіка Молдова, August 2019. Nr. 4 (38). С. 25–31.
7. Бакумов О.С., Марчук М.І., Гудзь Т.І., Венглінський О.О. Інформація: до питання про змістову еволюцію терміна. *Право і безпека*. 2021. № 3 (82). С. 19-28. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/bitstreams/3ac1f873-ad47-402c-909a-d859a417ddbf/download>.
8. Бакумов О. С. Проблематика юридичної відповідальності держави в позиціях Конституційного Суду України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2019. Вип. 2, т. 1. С. 3–11.
9. Батан Ю.Д., Стаднік О.І. Реформування систем місцевих виборів в Україні в контексті європейського досвіду. *Журнал східноєвропейського права*. 2020. Вип. 73. С. 32–43. URL: http://easternlaw.com.ua/wp-content/uploads/2020/02/batan_stadnik_73.pdf
10. Батанов О. В. Унітаризм як політичний та правовий феномен: вітчизняний та зарубіжний досвід. *Вісник Донецького національного університету імені Василя Стуса. Серія політичні науки*. 2019. № 4. С. 20–25. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vdonnupn_2019_4_5

11. Баєва Л.В., Назаренко П. Г. Класифікація принципів судової влади в Україні: загальнотеоретичний аналіз. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2017. Вип. 28. С. 19-21. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?I21DBN=LINK&P21DBN=UJRN&Z21ID=&S21REF=10&S21CNR=20&S21STN=1&S21FMT=ASP_meta&C21COM=S&2_S21P03=FILE=&2_S21STR=Nvmgu_jur_2017_28_7

12. Берченко Г. В. Декомунізація в Україні: конституційно-правові аспекти. *Форум права*. 2017. № 4. С. 13-23. URL: http://nbuv.gov.ua/u/jrn/fp_index.htm_2017_4_4

13. Брисковська О. М., Грига М. А. Аспекти забезпечення гендерної рівності в органах поліції. *Розуміння маскулінності та гендерної рівності в секторі безпеки України та представлення результатів дослідження: Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції* (Київ, 25 березня 2021 року). Київ. 2021. С. 47-49. URL: https://www.naiau.kiev.ua/files/zakon_ukr/gender/2021_03_25/konf_250321.pdf

14. Буковинська Н. Гендерна рівність: шлях до успіху чи загроза майбутньому? *Конституційне право*. 2017. № 3. С. 191–194 URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2017/3/43.pdf>

15. Буханевич О. М., Івановська А. М. Конституційний контроль як вид державного контролю: змістовно-функціональна характеристика. *Публічне право*. 2019. № 4 (36). С. 9–18. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pp_2019_4_3.

16. Варунц Л.Д. Конституційно-правове становище корінних народів Канади: проблемні питання *Вісник Національного університету імені Каразіна. Серія «Право»*. 2018. Вип. 25. С. 48-53 URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/issue/view/787/957>

17. Варунц Л.Д. Місцеве самоврядування Канади: загальна характеристика. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 80-82 URL: <http://pap-journal.in.ua/wp-content/uploads/2020/08/1.pdf>

18. Варунц Л.Д. Особливості конституційно-правового статусу глави держави у Канаді. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. Науковий збірник. 2017. Вип. 3. С. 28–31 URL: http://apnl.dnu.in.ua/3_2017/3_2017.pdf

19. Варунц Л.Д. Федералізм Канади: загальна характеристика та проблемні питання. *Virtus: Scientific Journal*. 2019. № 32 March 281 p., p. 242-246. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/5531>

20. Волошина Я. Місцеве самоврядування: теорії походження та їх реалізація. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 3. С. 117-122.

21. Грицай І. Принцип гендерної рівності: вітчизняний досвід і міжнародні стандарти. URL: <https://er.dduvs.in.ua/bitstream/123456789/2076/1/2%20%D0%93%D1%80%D0%B8%D1%86%D0%B0%D0%B9.pdf>

22. Гудзь Л., Гудзь Т. Принцип загального виборчого права: міжнародні стандарти та перспективи законодавчої реалізації в Україні. *Вісник*

Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія: Право. 2020. С. 30–39. URL: <https://periodicals.karazin.ua/law/article/view/16370>

23. Гудзь Т.І., Мальцев В.В. Міжнародні стандарти права на достатній життєвий рівень та їх вплив на законодавство України. *Право і безпека*. 2022. № 4 (87). С. 94-107. URL: https://dspace.univd.edu.ua/bitstream/handle/123456789/15671/Mizhnarodni%20standarty_Hudz_Maltsev_2022.pdf?sequence=1.

24. Динник І. П. Депутатська етика для парламентарів: європейський досвід та Україна. *Економіка та держава. Серія державне управління*. 2017. № 2. С. 12-15.

25. Дрьомов С.В. Інститут громадянства як регулятор впливу на стан забезпечення національної безпеки України: аналіт. доп. Київ: НІСД, 2017. 52 с. URL: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Institut_Gromadyanstva_Print_Bleed=3mm-b18af.pdf

26. Желих Н.М. Зарубіжний досвід взаємодії гілок державної влади (Великобританія, Франція, Німеччина, США). URL: http://academy.gov.ua/ej/ej8/doc_pdf/zhelyh.pdf

27. Заборовський В.В. Місце і роль адвокатури у механізмі здійснення правосуддя в Україні. *Конституційно-правові академічні студії*. 2017. Вип. 2. С. 51-60. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/kpac_2017_2_8

28. Івановська А. М. Розмежування судового та конституційного контролю: теоретико-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. С. 234–237. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2020/58.pdf

29. Кардаш А. В. Інформація про особу та персональні дані: окремі аспекти співвідношення. *Форум права*. 2017. № 4. С. 87-92. URL: http://nbuv.gov.ua/ujrn/fp_index.htm_2017_4_15

30. Конституційні засади сучасного державотворення: навч. посіб. у питаннях і відповідях. Харків: Право, 2017. 303 с.

31. Кінаш А.Б. Міжнародно-правові акти про принципи громадянства та їх дія на тимчасово окупованій території України. *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2018. № 1. С. 393-404. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aymvs_2018_1_35

32. Кінаш Н. Б. Принципи громадянства як фактор забезпечення національної безпеки України. *Часопис Київського університету права*. 2017. № 2. С. 63–66.

33. Ключковський Ю.Б. Принципи виборчого права: доктринальне розуміння, стан та перспективи законодавчої реалізації в Україні. Київ: Ваіте, 2018. 908 с.

34. Коломієць Ю. М. Проблема конституційного регулювання промугульгації законів Президентом України. *Конституція України: ціннісний вимір 25-річного досвіду державотворення та правотворення : Міжнар. наук.-практ. конф.* (Київ, 23 червня 2021 р.) / КНУ ім. Т. Шевченка. Київ, 2021. С. 221–224.

35. Коцур В. В. Національні меншини України в контексті суспільно-політичних трансформацій 90-х рр. ХХ ст. – поч. ХХІ ст.: монографія.

Переяслав-Хмельницький, (Київ. обл.): Домбровська Я. М., 2019. 594 с. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/11/natsionalni_menshyny_ukrainy-1.pdf

36. Кресіна І. Етнокультурна автономія як політико-правовий інститут захисту прав національних меншин. *Наукові записки ІПіЕНД ім. І. Ф. Кураса НАН України*. 2020. Вип. 3–4 (99–100). С. 204–223. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2020/06/kresina_etnokulturna.pdf

37. Марценко Н.С. Теоретико-правове дослідження поняття, сутності та ознак державного управління. *Теорія і практика правознавства*. 2017. Вип. 2 (12). С. 1-8. URL: [113400-Article%20Text-252445-1-10-20171219.PDF](https://www.researcher.ua/en/article/view/113400-Article%20Text-252445-1-10-20171219.PDF)

38. Мельничук О. П. Відокремлення держави та релігійних організацій в сучасних умовах державотворення: правова природа, зміст та види. *Правова позиція*. 2020. № 2 (27). С. 178–182. URL: <http://legalposition.umsf.in.ua/archive/2020/2/34.pdf>

39. Міжнародні засоби захисту прав та свобод людини і громадянина: *матеріали Всеукраїнського науково-практичного круглого столу*, 06 березня 2018 року. м. Ірпінь, УДФС України, 2018 р. 232 с.

40. Пальчук В. Громадянство України: підстави його набуття і припинення в сучасному контексті. URL: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=849:status-gromadyanina&catid=8&Itemid=350

41. Рябовол Л.Т. Засади конституційного ладу України як предмет дослідження: обґрунтування необхідності впорядкування термінологічного апарату. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 2 С. 49-52 URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/516806.pdf>

42. Супрун В. Зарубіжний досвід організації взаємодії органів законодавчої і виконавчої влади. *Форум права*. 2017. С. 121-125. URL: <http://dspace.kspu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/2664>

43. Ткаля О. Шелудько А. Загальні принципи організації та діяльності державного апарату. *Конституційне право*. 2019. № 11. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2019/11/48.pdf>

44. Трачук П. А. Місцеве самоврядування у системі публічної влади України. *Закарпатські правові читання*. 2017. Т. 1. С. 176-180. URL: <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/13600.pdf>

45. Федоренко В. Завдання та функції конституційного права як галузі конституційного права. *Вісник Луганського державного університету внутрішніх справ імені Е. О. Дідоренка*. 2021. № 1 (93). С. 80–89.

46. Федоренко В. Л. Система конституційного права: поняття та генезис. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 35–46. URL: http://www.pravoisusilstvo.org.ua/archive/2020/4_2020/8.pdf

47. Філіпська Н.О. Реалізація конституційного права на працю особами з обмеженими можливостями *Конституційно-правові академічні студії*. 2018. № 2. С. 70-78 URL: <http://konstlegalstudies.com.ua/wp-content/uploads/2020/08/2-2018.pdf>

48. Філіпська Н.О. Гарантії реалізації виборчих прав осіб з обмеженою внаслідок психоінтелектуальних вад дієздатністю. *Recht der Osteuropäischen Staaten (ReOS)*. 2019. № 3. С. 95-99.

49. Цимбалістий Т. Інститут імпідменту в системі конституційно-правової відповідальності. *Актуальні проблеми правознавства*. 2017. № 2. С. 51-55. URL: <http://appj.tneu.edu.ua/index.php/appj/article/view/138>.

50. Шапенко Л. О., Райчук М. В. Принципи правового забезпечення судової влади в умовах євроінтеграції України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. № 5 (34). С. 24–30. URL: <http://pyuv.onua.edu.ua/index.php/pyuv/article/view/640>.

51. Шемшученко Ю.С., Батанов О.В. Правова позиція щодо статусу Автономної Республіки Крим. URL: http://www.google.com.ua/url?url=http://idpnan.org.ua/images/files/pravova_pozicija_shodo_statusu_avtonomnoii_respubliki_krim.doc&rct=j&q=&esrc=s&sa=U&ved=0ahUKEwi9_ISws7nKUAhVDmHIKHdcvAxx4ChAWCCkwBA&usg=AFQjCNECUeoQqgQFO_zm4YNA29uPHyXuyg

52. Щорічна доповідь Уповноваженого Верховної Ради України с прав людини. Про стан додержання та захисту прав і свобод людини і громадянина в Україні у 2022 році. Київ, 2023. URL: <https://ombudsman.gov.ua/report-2022/>

10.3. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Офіційний веб-сайт Верховної Ради України – <http://portal.rada.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Рахункової палати України – <http://www.ac-rada.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Конституційного Суду України – <http://www.ccu.gov.ua>.
4. Єдиний веб-портал органів виконавчої влади України – <http://www.kmu.gov.ua/control/>.
5. Офіційний сайт Уповноваженого Верховної Ради України – <http://www.ombudsman.kiev.ua>.
6. Офіційне інтернет-представництво Президента України – <http://www.president.gov.ua/>.
7. Офіційний сайт Ради національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua>.